

Naša moč

Glasiło za slovensko delavstvo.

List
izhaja
vsak
petek.

Štev. 32.

V Ljubljani, dne 20. julija 1906.

Letnik I.

Osvobodite se!

Razmerje med delavcem in delodajalcem-podjetnikom se je v modernem času popolnoma izpremenilo, a žalibog, večinoma na škodo delavca. V srednjem veku je bil delavec, pomočnik, član mojstrove, podjetnikove družine in se mu ni slabo godilo. Mojster se je zavedal, da mu delavec ni samo brezčuten stroj, ampak človek in ga je zato obdržal pri hiši tudi, kadar je delavec zbolel ali ko je onemogel in se postal. Nasprotno pa se je čutil delavec dolžnega, delati pridno, zvesto in pošteno. — Doba brezsrčnega liberalizma, ki ne pozna drugega Boga kot samega sebe oziroma svoj trebuh, pa je razbila to lepo, pošteno razmerje. Tu je smatral podjetnik delavca le za stroj, in pri stroju gre vse stremljenje podjetnika na to da mu kar največ in najdalje dela in ga kar najmanj stane. Podjetnik je izkušal torej delavca kar najbolj izkoristiti, čeprav umazano. Če pa je bil delavec bolan, se postaral, takrat pa mu je dal slovo. Komaj je prestopil delavec vrata njegovega podjetja je pozabil nanj. . . In najel si je drugega in tudi tega izmozgal do zadnje moči, samo da je bil njegov »žaljelec« vedno bolj poln in težak.

V dobi liberalizma je podlegel delavec kot slabjši močnejšemu in je bil večinoma le podjetnikov suženj. Edina rešitev delavca je edinstvo vseh tovarišev-trpinov, kajti le edinstvo jim da tisto čudotvorno silo v roke, da nastopijo v pravem času za svojo stvar vsi kot en mož, eden za vse, vsi za enega! Edinstvi pa ni brez organizacije. Hvala Bogu, da se pri nas obrača na bolje, a še vse premalo smo organizirani, premalo zavedni!

O izkoriščanju delavstva od strani podjetništva bi nam tudi zgodovina slovenskega delavca vedela marsikaj trpekega povedati. Pa pri nas se ni izkoriščalo delavca samo kot stroj, ampak tudi pri živilih, kjer je podjetnik delavca takorekoč silil, da si nabavi vsa potrebna živila le v njegovi prodajalni. Seveda delavca ni nikdar podil s palico v prodajalno, kjer mu je potem slabo blago drago zaračunal, pač pa so bili delavci pod strožjim nadzorstvom kot ruski revolucionarji, in bognezadeti, da bi bil kupil četudi le malenkost pri kakšnem drugem trgovcu! Takoj se mu je povedalo: »Kdor ti je prodal moko, naj ti da tudi delo!« In zaprosil je trpin s tresočim glasom mogočnega »gospoda« ali vsemogočnega »gospo«, naj mu odpusti za enkrat, saj je to storila le žena brez njegove vednosti. Prosil je trepetaje, skesano in milostno se mu je za enkrat odpustilo. A v srcu ga je grabila jeza, najraje bi bil stisnil pesti in lopil brezsrčno zver kakor je zaslužila! A tega ni smel že zaradi drugih ne, ker ne more od tod ker je »gospodu« še preveč dolžan!

Pod kakšno strahovlado je živel naš delavec, naj nam služi sledeči resnični primer: Na Gorenjskem nekje je vladala še pred nedavnim časom vsemogočna delavska »carica«. Bila je hujša kot ruska Katarina! Imela je nastavljene babure po vseh delih dotičnega kraja, da so pazile, če delavci tudi drugod »ven jemljejo«. In neki delavec — bil je sicer Jurjev sin, pa vendar prebrisan — je navzlic vsem policajem še marsikaj kupil v sosednem mestu. A kar je kupil v mestu, je znosil domov vse le po najbolj samotnih stezah in ponoči. Da bo slika popolnejša, pripomnimo še, da je bil ugleden, prebrisan mož in občinski odbor-

nik, a vendar se je carice strahovalke tako bal, da si ni upal pri belem dnevu nesti domov, kar je pošetno kupil!

In kako so zagazili delavci v tako odvisnost? Ker so kupovali blago pri podjetniku na »bukvice«. Kar je kupil, ni plačal takoj, ampak se mu je zapisalo v »bukvice« in ob mesecu pa sta s podjetnikom obračunala. Podjetnik je pri tem dobro pazil, da mu je pri vsakem računu delavec ja ostal še dolžan, ker potem ga je še vedno lažje obdržal v svojih krempljih.

In zakaj je kupovanje živil »na bukvice«, na upanje, za delavca škodljivo? Poglejmo!

1. Ni svoboden! Kdor pa ječi pod pezo trinoštva, je največji revež. Ne more se ganiti, da ne bi že mislil vedno poleg: »ja, kaj bodo pa rekli »gospod«! Moderna demokratična doba pa zahteva v prvi vrsti, da smo tudi delavci svobodni, samostojni možje. Saj si niti pri tajni volitvi v državni zbor ne bo upal voliti pravega moža, če se bo bal, da vendar lahko »gospod« izvedo, da ni njihovega kandidata volil, ki gotovo ni kandidat delavčev.

2. Kupuje slabo blago in ga drago plačuje. S slabimi živili si pokvari zdravje, pri boleznih pa je treba zdravnika in zdravil, to pa oboje še ni bilo nikdar zastoj! Namesto, da bi kupil drugod dobro blago, ki mu ohrani zdravje, in ceno blago, in bi s tem prihranil kak novčič za bolezen za starost, pa se pusti izmozgavati!

3. Ostane »gospodu« večno dolžan. Ne izkoplje se nikdar iz dolgov. Kaj pa se pravi biti dolžan kaki »carici strahovladarici«, si vsakdo lahko misli.

4. Ne more naučiti nikdar svojih otrok dobro in varčno gospodariti. Gospodariti še nihče ni naučil sam od sebe.

Kako bogate revni slovenski kmetje in se množi nemški kapital v deželi.

Mladi, revni Blejec Šimec je videl druge sosede, kateri so si opomogli, nekateri še celo obogateli, ki so začeli — bi rekel — z nič; s krošnjo ali vrečo so pričeli hoditi na Koroško, tje nosili navadno kake slamnike in drugo drobnjavo, nazaj pa volno ali predivo. Si misli, kaj pa, ko bi še ti poskusil? Gre k znancu, ki je bil po omejenem potu že nekaj premoženja pridobil, in ga prosi, naj mu posodi pet dvajsetic, da bo tudi on poskusil srečo na Koroškem. A znanec mu odgovori: »Na kaj ti bom pa posodil, ti nimam na kaj!« Z denarjem si je bil nabral tudi precej ošabnosti. A blejski Šimec se ne da oplašiti, poskusi drugod in dobi željeno posojilo; hodi potem z malo kramo po svetu od doma in spet nazaj, varčuje časih tudi strada, se poti in prezeba, a si opomore, da je slednjič mogel kupiti majhno hišico v Kranju. Zdaj je bil na trdnem. Tukaj je bilo mesto, kjer si je razumen,

delaven in varčen človek mogel kaj zaslužiti in pridobiti. Od nekdanj so bili sloveči ponedeljski in imenitni semanji dnevi srečni dnevi in bogat vir blagostanja za Kranj. Voz za vozom v dolgih rajdah je šel po cestah od gorenjske strani, od Kokre, od Senčurja in Smljednika, na drugi strani od Loke in po veliki cesti od Ljubljane, da se je večkrat pred mestom cesta kar zagozdila in so morali vozovi dolgo čakati, predno so mogli na trg. Poleg voz so bile ceste tudi polne pešcev, kajti vsak človek je imel take dni kaj opraviti, in če ni mogel družega, je vrečo zvil in stisnil pod pazduho, ali pa vrgel bisago čez ramo ter šel v Kranj gledat trg in znancev, in kupovat, ako ne družega, saj polič vina in kaj za prigrizek. Tedaj so bili Kranjci vsi po koncu in so imeli bogato žetev trgovci in prekupci, krčmarji, obrtniki in kramarji, vsak je gledal, da si kaj zasluži. Kdor ni imel in vedel družega, je nosil pred seboj na ramnicah v peharu in prodajal po trgu in po krčmah razno drobnino, kresala in kresavna kamna, pipe in popkarce, zelene povoje za hlačne naramnice, trake in pisane pirkeljce za obrobjenje srajc, šivanke, naprtnike i. dr., in dobil, če ne dru-

zega, saj par kozarcev vina od znanih kmetov. Nesreča je bila le ta, da se je marsikak Kranjec zanašal preveč le na ponedeljke in semnje, druge dni pa lenobo pasel. Pridni blejski Šimec pa je imel priliko, svoje premoženje pomnožiti, njegove oči so vse videle in rok ni nikoli križem držal. Take dni je imel veliko zadrego tudi mostar pod mestom, ki je pobiral mostnino od voz, kateri so dohajali od loške in ljubljanske strani po veliki cesti od Gašteja, pa tudi od Besnice, čez savski most. Dela je imel mož veliko, a plačila malo. Službe pri mitnicah in pri mosteh so nekdanj dajali večinoma kakim revnim vojaškim doslužencem in kakim obožanim gosposkim družinam, da so se saj za silo mogli preživeti. Tudi kranjski mostar pod mestom je imel vganjeno jako pičlo plačo, a vendar družina ni stradala, skoraj vsako nedeljo in o praznikih pa se vozila kam na kratek čas in se dobro gostila. Mostnina je donašala državi le malo čistega dobička, mostovi pa so se morali vendar večkrat poravljati. Vsled tega se je jelo govoriti, da bo gosposka poskusila mostarino dati v zakup, morda se kaj več dobi zanj. Kranjci za so se menili,

In če so stariši zanikrni gospodarji, tudi po navadi otroci niso dosti boljši.

5. Ko si ustanove tovariši-trpini, ki so se »bukvic« osvobodili, izobraževalno društvo ali gospodarsko zadrugo, ne sme iti za njimi, zaprta mu je društvena knjižnica, zaprta izobrazba, katero zahteva moderni čas od vsakega, ki se hoče boriti samostojno in uspešno za vsakdanji kruh. In kako more vstopiti še le v zadrugo, kjer je s a m s v o j g o s p o d a r? Ne more, ker ga bo drugače tožil »gospod« za povrnitev dolga, ki ga je pravzaprav že davno plačal s svojim žulji in »na bukvice«.

Ne bomo dalje razmotrivali to skelečo rano našega delavstva, ampak kličemo vsem onim tovarišem, ki še danes ječe pod odušnim jarmom: Osvobodite se! Naše postave ne puste, da bi se kdo silil kupovati le v jedni prodajalni! Torej ne bojte se preveč svojih »caric«. Ako ste dolžni, osnujte si svojo hranilnico in posojilnico rajfajzovko, ki vam posodi denarja za male, poštene obresti!

Organizirajte se! Kjer ni še izobraževalnega, strokovnega društva, jedne ali druge zadruge, osnujte si jih, kjer pa že obstoje, pristopite jim. Ker edina naša moč je organizacija, kjer stojimo vsi za enega, eden za vse! Osvobodite se! In kjer vas izkoriščajo »gospodje« še danes na ta način, poročajte nam, razkrinkali jih bomo brez pardona pred poštenim svetom!

Delavke in alkohol.

Poročala delavka Jožefa Eržen na I. slovenskem protialkoholnem kongresu v Ljubljani.

Ponosna sem, da govorim kot zastopnica delavstva na ta veseli dan, ko se je zbrala vsa moč ponosnih upornikov proti tiranstvu demona alkohola, ko se je sešel generalni štab, da poda organiziranim četam zadnja določila, preden se začne huda odločilna bitka na življenje in smrt. Ponosna sem in vesela tega dne, ker pride za bojem dan velikega zmagoslavja, v katerem šine tudi čez trudne delavske ustnice nasmeh veselja in se zasveti tudi v zameglelih delavskih očeh radost nad svobodo in prostostjo, in zaplamtí tudi v tiranstva trudnem delavskem srcu zavest svobodne neodvisnosti in zopet dobljenega ponosa. Vesela sem tega dne, ker ta dan svobodnega zmagoslavja ovenča z lavorikami tudi trudno čelo tistega stanu, ki je morda najhujše trpel pod trdo, vse, kar je najplemenitejšega v človeku, uničujočo pestjo alkohola — vesela sem dne poletarske svobode.

Kajti delavstvo trpi silno vsled alkohola. Rušijo se lepe družinske vezi, ubija se velikanski duševni in telesni kapital posameznikov, okužuje se celi stan in vsa družba. In delavka! Da bi mogel prešteti človek

vse solze, ki jih je iztisnil alkohol s trdo, neusmiljeno roko, s srčno krvjo vred iz src nešteti delavk, da bi mogel pregledati vse strašno gorje ubitih življenj, bi zaklical brez strahu in brez najmanjšega obotavljanja: »Proč z alkoholom, na vse veke proč! In če pretiravam, če je tak radikalizem ekstremen in če podira ves obstoječi družabni red in če tudi spreminja ves svet — naj ga! Proti radikalnemu alkoholizmu, ki sedaj caruje, radikalno abstinenco! Proti obstoječemu družabnemu redu, drugi red, boljši in pametnejši!«

Poznala sem delavko in prijateljico še iz tistih let, ko ni preletela nobena grenka skrb preko jasnega čela in ko je nama še vse cvetelo in se smejala. Bila je dobra kot pomladno solnce, in lepa kot poletni večer. Pozneje se je nagubalo njeno čelo in zameglile so se ji oči: odšli so lepi časi, da se ne vrnejo več.

Stopila sem enkrat k njim ob lepem večeru, ko je človeku dolgčas samemu in ko občuti, kako zelo je navezan na ljudi. Mrak je padel in tudi v njihovi sobi je bilo tesno, zadehlo in temno. Na mizi je gorela stara, umažana sveca — olja je zmanjkalo prejšnji večer — in v tej trepetajoči poltemi je bilo toliko žalosti, da človeka stisne za srce in da se nikoli več vesel ne nasmeje. Otroci so ležali križem in so spali, ona pa je sedela za mizo, lica zabuhla od grenkih solza in oči kalne in krvave; imela je molek v roki in najbrže ni molila. Ne pozabim tistega večera, ki vasuje nešteto krat po proletarskih hišah, vse življenje in vekomaj se bom spominjala solza iz lepih oči, ki je bilo toliko grenkobe v njih. Niso bile grenke te solze, ker je žalostno gorela umažana sveca, ker so bili stoli polomljeni po sobi, postelje razbite in otroci umazani in ne zato, ker pije moč po noči in vpije za malenkost, ves prebledl in z otrpnelimi potezami na obrazu, in pride po noči klet in razgrajati: Kletev zaskeli človeka, a se pozabi in vsa nesreča se prenese, a kes, grenki, težki kes nad izgubljenim življenjem in nezapolneno pričakovanje in zavest, da bi bilo lahko drugače in vendar ni — to je tisto, kar boli in kar izžema solze iz src.

Pozneje je tudi sama začela piti. Potem je prepeval in malokdaj je še jokala. Otroci so hodili po ulicah strgani in umazani, kričali so in se smejala s hripavim, slabim glasom in so imeli zgodaj moten pogled in žalostne kolobarje pod očmi. Pili pa so vsi v veselju in žalosti...

Tako mori alkoholizem z enim samim mahljajem stotero in stotero življenj in obiskurni tribut, ki mu ga plačujejo proletarski stanovi, je velikanski. Vsa teža tega davka pa pada po veliki večini na trudne rame delavke, ki je že tako izmučena in ranjena od težkih bremen življenja. In ker pada pod to težo, ker pešajo njene moči, zato je treba pomoči, je treba odpora. Delavka je, ki največ trpi vsled alkohola v proletarski dru-

mostarino, da mu je ostala. »Ali je obnorel ali kali«, so se čudili Kranjci, »da denar tako proč meče, pridobil si je nekaj, zdaj bo pa še hišo zapravil pri mostu, saj nič ne nese.« Ko je prišla mostarina drugič na dražbo, je moral Šimec obljubiti že trinajst sto in pri tretji dražbi šestnajst sto goldinarjev, in je še ni pustil; pridobil pa si je veliko premoženje iz revnega kramarčka, ki ni mogel od znanca dobiti na posodo pet dvajsetic, je postal bogat trgovec in posestnik.

Zapustil je vse svoje premoženje edine-mu sinu, ki se je preselil v Ljubljano in bil obče spoštovan in veljavni gospod. Oženil se je pri družini, katera se je štela za nemško, dasi njeno ime ni kar nič nemško. Otrok ni imel, po njegovi smrti je ostalo veliko imetje in bogastvo soprogi-vdovi, in po njej prišlo na sorodnike, ter zdaj pomaga povelečevati slavo in oblastnost nemškega kapitala na Kranjskem.

Taka je zgodba od revnega slovenskega kmeta-trpina, ki pomnožuje nemški kapital in njegove koristi v deželi.

žini, zato pa naj bo tudi delavka, ki največ dela proti alkoholu v proletarski družini. Vsake delavke je sveta dolžnost, če se zaveda resnosti alkoholnega vprašanja, da porabi vse sile zato, da se zaduši ta vampir, ki sesa najboljšo moč delavstva, da se razruši prestol tistega tirana, ki je vkoval delavko-ženo v svoje sužnje sponse. In kako naj deluje delavka pri protialkoholnem gibanju?

Alkoholizem ima svojo četo, svojo urejeno gardo, ki ga podpira, brani razširja. To so vsi tisti ljudje, ki pijejo alkoholne pijače, zmerno ali nezmerno; oni imajo svoje zakone svoja pravila, povsod veljavna določila. To so stalne navade, najrazličnejši običaji, ki človeka silijo, da pije, to so različne priljubljenosti, ki se sedaj ne morejo opraviti brez pijače. Alkoholizem, tako zavarovan z velikanskim številom svojih pristašev-pivcev, in izvrstno oborožen s človeško slabostjo ter z brezbrojnimi vkoreninjenimi navadami in običaji — predstavlja organizirano silno moč, ki na posameznika tako vpliva, da se mu skoro ni moči ustavljati. Zato pa je treba proti moči moč, proti sili silo, proti organizaciji organizacije. Proti organiziranemu alkoholizmu moramo postaviti organizirano abstinenco. — Dolžnost vsake delavke je torej, da stopi odločno in neustrašeno v urejeno vojno vrsto upornikov proti alkoholu, pripravljena na vse trude in težave, pripravljena na žrtve in prevare. Trdno sklenjeno delavstvo, organizirano v krepko armado, predstavlja moč, ki bo moral alkoholizem ž njo računati in ki ji boj ne bo ostal brez plačila in brez zmage. Zato delavka, ki ljubi sebe in svoj stan, sedanjost in daljno bodočnost delavstva — v abstinenco! Tu je rešitev za marsikatero proletarsko družino in tu je bodočnost delavstva!

Najtežji udarci okrvavljenega biča alkoholizma padajo na delavko, ki je središče delavske družine, ki je — m a t i. Tu ne ta bol je hujša nego katerokoli drugo trpljenje. Delavka-mati gleda pred seboj dan za dnem otroke, kako hirajo zaradi očeta-alkoholista in pešajo duševno in telesno, karpri le ona, ampak z njo vsi njeni otroci, — kor pomladna cvetka, daleč od toplega solnca in božajočega juga. Za lastno bol se še najde tolažba in pomoč, a za trpljenje otrok ni tolažbe in vsaka pomoč je zastoj. Zato pa delavke in matere — v boj neustrašeno proti alkoholu! Ne gre se le za vašo osebno srečo, ampak za srečo vseh poznejših rodov.

Zato se mi zdita umestna dva predloga: Mlada delavka, ki si pripravlja kakor lastovica spomladi toplo, domače gnezdo, naj ne pozabi, da se gre za bodočnost ne le nje same, ampak za bodočnost njenih otrok, zato naj skrbi, da bo njeno gnezdo res toplo in domače, a to bo le takrat, če ne bo v nobeni zvezi z alkoholom, če ne privihra do njega nikdar strupen duh njegov. Zato je treba v prvi vrsti krepkih mož-abstinentov, ki bodo znali in hoteli skrbeti za svojo domačijo in svojo družino, ki jim bo dom, res pravi dom, ki ne bodo doma tuji in berači, in v gostilni domačini in gospodarji. A če tudi delavka ne dobi vedno abstinenta za življenskega druga — pijanca ne sme vzeti. Če le količkaj čuti v sebi željo po sreči — in kdo je brez nje? — in če se le malo zaveda tistih velikih dolžnosti, ki so obsežene v nebeški besedi mati — bo vedela, da rajše vse nego pijanca.

To so naše zahteve! **Delavka v abstinenco — sveta dolžnost! Delavka-mati, v abstinenco — svetejša dolžnost! Delavka-nevesta, izbiraj si druga med abstinenti ali vsaj nikdar ne med alkoholisti — najsve-tejša dolžnost.**

To so naši temelji. Na njih vzrastejo naši otroci in naših otrok otroci, in ž njimi vzraste naša bodočnost. Delavski rodovi, ki bodo tako pojmovali svoje dolžnosti, bodo umsko in telesno dovolj krepki in močni, da tudi gospodarsko izvojujejo veliki boj, ki so ga sedaj začeli, a mnogi tudi zaradi alkohola še ne dokončali. Trezno delavstvo si bo znalo dobiti tudi tiste gospodarske pravice, ki mu gredo po vsej pra-

kdo bo neki dal kaj zanj, saj nič ne nese. Dozdaj pridni in delavni Šimec se je pa nekoliko polenil. Kakor drugi Kranjci, je jel hoditi na sprehode; navadno jo je najraje zavil čez Savo tje proti Šmartnu po stezi, vlegel se tam v bregu pri kakem grmovju v senco in pasel lenobo; spozabil se je toliko, da je tam polegla časih še celo v ponedeljkih, ko je imel vendar vsak Kranjec doma dosti opraviti. Čudili so se mu, toda Šimec je že vedel, kaj dela. Nikdar ni zaspal v senci, temveč zvesto štel vozove, koliko se jih je peljalo dopoldne čez most v mesto in popoldne spet nazaj proti domu; »toliko vozov, toliko krajcarjev, toliko goldinarjev«, je mrmral natihoma sam pri sebi. Kajpak je dajal mostar voznikom bolete, ki so jih morali potem pokazati in oddajati na gorenjski mitnici, ko so peljali po veliki cesti dalje proti Naklu. A vedel je Šimec, da gospodarjem in voznikom, kateri vozijo čez most le v Kranj in se potem vračajo iz mesta spet nazaj po istem potu, mostar ne daje bolet, češ, čemu ti bodo, saj ne pojdeš dalje naprej. Denar pa? I, denar ima svoja pota. — Na dražbi je obljubil Šimec celih šest sto in petdeset goldinarjev na leto za

vici. Ker je potreba treznih proletarskih družin, lahko trdim, da je trezni delavki bodočnost stanu.

Med brati in sestrami.

Trbovlje. (Delavski shod.) V četrtek, 12. julija t. l. je sklical predsednik »Pazniškega in delavskega podpornega društva« občni zbor, katerega je obiskalo tudi mnogo znanih social. demokratov. — Prišli so tudi nam dobro znani Čobal iz Zagorja, sedanjí tajnik trboveljskih soc. demokratov Sitar, potem g. ravnatelj soc. demokratskega konsumnega društva Rinaldo, kateri so bili povabljeni, da se jim razložijo stanje našega konsumnega skladišča.

Kot sklicatelj in predsednik zborovanja g. Leeb je razkladal razmere našega konsumnega skladišča primeroma takole: Ker je rudokopska družba prevzela konsumno skladišče, delavstvu ni treba misliti, da bi bili delavci v tem oziru oškodovani, ampak pravočasno se je še ta stvar rešila, da ne bodo s premoženjem nepoklicane osebe gospodarile, ampak kapital, katerega nam vsim rudokopska družba izplača, to pride k premoženju bratske skladnice, in na ta način se bo dalo doseči, da se bo starim udom od 35 na 30 in novim od 40 na 35 let znižalo, pri čemur se nam bode penzija povišala, kar je tudi prav pametno.

Nadalje je govoril tudi o volitvi volilnih mož, katera se vrši 15. julija. Naj se delavci in člani »Podpornega društva« te volitve prav krepko poprimejo, kajti znano nam je gospodarstvo socialnih demokratov, kako so zlorabili bratsko skladnico, kateri je bil pri rdečkarjih vpisan, oni je vse dosegel, a prebogi je bil, kateri je bil pri »Podpornem društvu«. Tudi kamen na cesti bi se ga ne usmilil, ako bi se ne imel na »Podporno društvo« zanašati, torej sloga jači in nesloga tlačí.

Govoril je potem tudi sodrug Čobal iz Zagorja. Pogovarjal je ljudstvo, naj se stranke zastopijo, govoril je nadalje v svoji premetenosti bratskih pravil, ali kolikor je govoril o svojem dolgoletnem službovanju kot rudar, to mu pa popolnoma odbijemo, kajti take fraze bi mogel iti le v Afriko prepovedovati, tam mogoče bi se svojih laži iznebil, ali tukaj pri nas ga pa predobro poznamo, da njemu sploh nikdar ni bilo veliko delo mar, kajti večinoma je vandral od rudokopa do rudokopa in beračil, samo, da mu delati ni bilo treba, sedaj seve mu tega ni treba, kajti delavstvo ga je pripravilo od kruha k potici.

Govorila sta nadalje tudi Sitar in Rinaldo, posebno zadnji se je potegoval za konsumno skladišče, katero mu je močno pri srcu, a vse njegove misli so šle po vodi, kajti vemo, da v noči je stavil trdnjave, katerih pa zjutraj ni bilo. Mislil je v Trbovljah imeniten in bogat mož postati, ali varal se je, glej oni kapital, katerega si je on mislil, je v prid delavstvu obrnjen. Saj je imel konzum, zakaj je pa tako nespametno obračal. Zaradi velikega krika se nadalje ni dalo več govoriti. Marsikateri je še imel nabrano za naše rdečkarje, pa ni bilo mogoče priti k besedi, no saj so jih mnogo izvedeli. Končno so brez rezultata odšli. Prihodnjí imamo nabranega še mnogo materijala. Na svidenje!

Krvoses kapitalizem.

Zakaj razburjate tobačno delavstvo?

V slučaju bolezni imamo v ljubljanski tobačni tvornici tri zdravnike, ki na nas pazijo, da ja ni katera delavka bolna, drugače kakor če se gre že za smrt. Poleg teh ordinira pa tudi naš skrbni bolniški oče A. K., kojega poslovanje ima vsaka delavka, ki je bila že kedaj bolna v britkem spominu.

Imenovani živi v prepričanju, da je nemogoče, da bi bile me delavke v resnici bolne, vsled česar voha v vsakem slučaju bolezni, simulacijo.

Ako se vpošteva, da zasluži zdrava delavka v službi od 11 do 14 kron na teden, v

slučaju bolezni dobi pa le 6 K 70 v., je pač nesmiselno misliti, da bi ostajala doma, ako ne bi bila sila.

V zadnjem času si je celo izmislil prepoved, da nobena bolnica ne sme iti pred 10. uro dopoldne in po 4. uri popoldne od doma, in mora menda čakati na njegov obisk.

Torej me delavke tobačne tovarne, ki po večini zbolimo ravno vsled pomanjkanja gibanja in vsled zaduhlih prostorov, naj bi sinesmele privoščiti niti najcenejšega zdravila, hladnega izprehoda in svežega zraka? Mar naj hodimo o najhujši vročini in prahu od 10. do 4. ure na izprehod?

Dosedaj smo čakale in trpele, ker smo mislile, da vsebujejo to določbo morebiti nova pravila bolniške blagajne, a v novih pravilih, koje smo dobile v roke, ni najti kaj podobnega.

Odkod ima torej naš »bolniški oče« A. K. to pravico in naročilo, kedó mu je dal oblast na ta način omejeovati našo svobodo.

Ako bi izdalo to naročilo vodstvo, dalo bi ga gotovo zdravnikom, kar bi nam tudi sami povedali, ne pa A. K.-ju.

Me se kratkoma ne pustimo komandirati od vsakega, za naše nadloge neobčutnega sitneža, in zahtevamo, da meročajni faktorji g. K. podučje, do kam sega njegova pravica in delokrog, sicer bodemo prisiljene nastopiti bolj odločno!

Z druge strani nam zopet pišejo: Nenavadno razburja delavstvo, ker nameravajo upokojiti, kakor se čuje veliko število delavk. To ni nikakor prav in naravnost v nebovpijoče, da silijo v pokoj dlje časa bolne delavke, dasi je med onimi, ki jih obsoja dr. Högler, jako veliko mladih delavk. Zdi se, da se hoče dr. Högler maščevati zdaj po letih vsled rabuke, ki je bila pred 2 leti naperjena tudi proti njemu. Javna tajnost je, da pošilja dr. Högler rad v penzijo delavstvo. In železničarji južne železnice bi lahko o tem zapeli marsikako pesem. No, dr. Högler bodi prepričan, da ne zrastejo njegova drevesa v nebo. Še smo tu. In vemo tudi pota, da mu udihnemo drugih misli. Proti zdravniškim njegovim sposobnostim ne rečemo ničesar. Tudi zaradi naših slabih zdravil, preslabih za pse, ne zabavljamo, a prav odločno pa ugovarjamo, da hoče dr. Högler poslati tako veliko število delavk v penzijo. Če ne prične dr. Högler postopati drugače, sme biti uverjen, da pričnemo delovati na to, da ne gre k njemu v vizite nobena bolna delavka, noben delavec. V penzijo pošiljajte ljudi, ki sami to žele. Ne pošiljajte pa onih, ki dasi bolni, še upajo, da okrevajo in se potem povrnejo k svojemu delu. Naravnost grdo in nedostojno za državo, ki bodi zgled ostalim delodajalcem, je, da postopa tako z ljudmi, ki so pustili v tvornici svoje zdravje. Ne, tako ne sme dalje iti. Organizirano tobačno delavstvo ljubljansko nikakor ne more prepušiti, da ravnajo ž njim tako.

Govorili bi še lahko nekaj o pravilih našega bolniškega zavoda, pa o tem izpregovorimo prihodnjí.

Mi nočemo delati nobenemu krivice in tudi bolniškemu očetu ne, ki mora vršiti svojo službo tako, kakor mu zapovedujejo. Glede nadzorstva obolelega tobačnega delavstva je pa zavel, kakor nam poročajo z Dunaja, rezek, oster veter. Na zahteve delavstva v dunajski otakrinški tvornici, ki so bile večinoma odbite, je naročilo glavno ravnateljstvo tvorniškemu vodstvu, **naj zdravnikom in bolniškim očetom naroči**, (to je brezobzirno) da naj primerno kontrolirajo bolnike. Pri vseh izdatkih iz bolniškega zavoda naj pa varčujejo. To je lepa socialna politika, ki jo je začelo izvajati glavno ravnateljstvo ali pa najbrže kak mlečnozobj mladi doktor pri glavnem ravnateljstvu. Saj vemo, kako naše avstrijsko uradništvo skrbi za blagor podanikov. To avstrijsko uradništvo ni nič boljše, kakor je rusko, kjer obračunavajo zdaj delavci ž njim na ne baš priporočljiv način z bombami, z revolverji in umori. Med ljudstvom, delavstvom živi in je prezira. Kak smrskovi mladi uradnik je najbrže sestavil ta ukaz, po katerem se mora strogo postopati z bolniki in se mora varčevati z denarjem.

In seveda, ker je to naročilo glavno ravnateljstvo, morajo pa po raznih tvornicah tudi zdravniki nadeti v svoji pasji ponižnosti kitajski cof. Iz došlih nam dopisov sodimo, da imajo ljubljanski tvor. zdravniki še daljši cof, kakor drugod.

In prav dolg kitajski cof imajo ti ljudje s prednaslovom dr. Prav imaš žane z Jeblane, da si sam pridevaš ta naslov, češ, da ti gre kot drvarju. Vsa čast poštemim drvarjem, saj so pošteni možje, samo ljudje pravijo, da so trdi liki drva, s katerimi imajo opraviti.

In trdi so zdravniki ljubljanske tobačne tvornice. Trši kakor drva, omejeni, kakor da so študirali na kitajskih in ne na evropskih vseučiliščih zdravilstvo. Drži se jih prav dolg kitajski cof ali kita.

Vsak bolni človek, če že ne leži na smrtni postelji, potrebuje zraka, potrebuje izprehoda. Ali bo kdo hodil od 2. na 4. uro na izprehod? Smešno in neumno. Kitajcem bi morebiti to ugajalo. Srednjeevropskemu delavstvu pa to ne more in ne sme. Zdravniki naj bodo le pametni in naj se drže modernega načina zdravljenja. Odložje naj kitajski cof, ki jim ga naveša naša kunštna avstrijska birokracija. Kaj more bolniški oče. Nič, prav nič. Stori kar je njegova dolžnost in kar mu naročajo zdravniki. Vi zdravniki, vas pa veže sveta dolžnost, da ste samo zdravniki in ne ponižni, servilni, pokorni psi avstrijske birokracije. Ali niste smešni z vašimi otročiji in smešnimi odredbami. Kje pa v kateri zdravniški knjigi imate pisano, da je v Ljubljani in nje okolici ravno od 10.—4. ure najboljši zrak. Servilnost da more zapeljati tako daleč može, ki naj bi služili le trpečemu človeštvu in ne skopuškemu zistemu države.

V ozki zvezi s strogim protiznanstvenim nadzorstvu bolnikov je pa tudi pošiljanje v pokoj. Obljubljeno je, da preosnujejo starostno zavarovanje. In dobri dr. Högler seveda mora tu skrbeti, da ne bo uboga država preveč oškodovana, ko zvišajo pokojnine tobačnemu delavstvu. Poleg kitajškega cofa servilnosti in ponižnosti pričakuje morebiti dr. Högler še kakoga križca. Tu tiči zajc. Kajneda gospodje tvorniški zdravniki, da smo uganili?

Le ne bodite gospodje tvornični zdravniki taki boječji zajci. Bodite pred vsem ponosni, svobodni možje moderne proste zdravilske vede in ne hlapeci in ponižni sluga nazadnjaškega avstrijskega uradništva s 1000 m dolgim kitajskim cofom.

Iz Vevč. (Delavstvo razburjeno.) Pri nas je nenadoma zavrelo med do sedaj mirnim delavstvom. Kaj je temu vzrok? V torek dopoldne je pisarniški sluga prišel nabijati po oddelkih plakate. In na njih je bilo tole: da ima podjetnik pravico, odvzeti deseti del zaslužene mezde v svrhu zavarovanja za nezgode, z dostavkom, da bojo nam vzeli en in pol vinarja od krona zaslužka ali da natančno povem, 1:51%. To dovoljuje postava iz leta 1890. Delavstvo to videč, je postalo zelo razburjeno. Tu in tam so se zbirali v gruče in splošno je bilo čuti mnenje, da ako sme podjetnik 10% mezde si pridržati, naj pa tudi za 10% plačo zviša, kar bi bilo tudi čisto prav, ker pri sedanjí draginji že res ni mogoče več izhajati, zlasti če pomislimo, da se pri nas nahaja dosti deklet, ki imajo, sram me je povedati, 0:7 K plače in s tem mora plačevati 3% v bolniško blagajno in sedaj še v zavarovalnico 1:51%. S tem je naš Pavle malo preveč podkuril, nevarno je, da vzkipi. Ni nam še pravzaprav znano, ali je to ukaz iz centrale ali je to samo pri nas kuhano. Bomo videli, kaj prinese bodočnost. Daj Bog, da bi se vihar poleg v prid tlačnemu delavstvu. Tako naš dopisnik. Zakon o zavarovanju delavcev glede kake nezgode r e s dovoljuje gospodarju, da sme od delavčeve plače odtegniti 10% one svote, ki jo mora sam plačati zavarovalnici glede kake nezgode. Ne silij ga zakon seveda ne. Pravzaprav je krivično, da prispevaj delavstvo zavarovalnicam za slučaj nezgod. Te zavarovalnice so namreč ustanovili, da odvežejo gospodarja od dolžnosti, ki mu gre po postavi, da jamči sam in oškoduje delavca, če se po tovarnarjevi če tudi ne lastni krivdi poškoduje.

Zato pa tudi gospodarji, ki imajo radisvoje delavce, navadno se odtrgujejo za slučaj nezgod. Novi zakonski načrt, ki ga je predložil svoj čas Körber, nalaga ves prispevek za delavsko zavarovanje glede kake nezgode gospodarju. Ta načrt seveda še ni postava, kar je tudi prav, ker o tako važni zadevi sklepaj ljudski zastop, izvoljen po načelih splošne in enake volilne pravice. Upamo prav resno, da ravnateljstvo vevških papirnic ne bo hotelo delavstva z bojem in ne bo pri svojih ogromnih dobičkih jemalo delavstvu one vinarje, ki prav za prav v proračunu Leykamske družbe nimajo prav nikakega pomena. Naš dopisnik navaja tudi, kako beraško je plačno delavstvo v vevških papirnicah. Za Boga, kako li je mogoče izhajati v sedanjih dragih časih ubogi delavki s 35 krajcarji na dan. Če bi bilo vodstvo družbe honetno, bi samo zvišalo plače iz lastnega nagiba tako beraško slabo plačanemu delavstvu. Mnogokrat se hvali družba »Leykam«, da skrbi za svoje delavstvo po očetovsko. No, take iskricke nam kažejo nekaj drugega. Oba slučaja: umazano iztirjavanje delavskih prispevkov zavrovalnici glede kake nezgode kakor tudi boro nizke beraške plače, nam resno kliče: Delavstvo združij se v svojem strokovnem boju za svoja opravičena prava. Le v združenem delavstvu je moč!

»Strokovno društvo tekstilnega delavstva ljubljanske predilnice« je zgubilo eno članico. Umrla je Marija Šuder dne 16. t. m. Društvo se je udeležilo pogreba s prekrasnim vencem. Pogreb se je vršil dne 18. t. m. iz deželne bolnice k sv. Križu, ob 2. uri popoldne. Marija Šuder je bila v najlepši dobi svoje starosti, a je zapustila ta svet v starosti 18 let. Bodi ji blag spomin. Vzrok smrti: proletarska bolezen jetika.

Z lastnimi močmi.

Veselica predilničnega delavstva ljubljanskega. — V nedeljo, dne 22. t. m. velika vrtna veselica, katero priredi »Strokovno in podporno društvo delavk in delavcev ljubljanske predilnice s sodelovanjem godbe domačega orkestra pod vodstvom kapelnika g. A. Zorniča, na vrtu gostilne pri Majarončku v Vodmatu. Otvoritev blagajnice ob 3. uri popoldne. Začetek ob 4. uri. Spored veselice: Koncert, med godbo šaljiva pošta, korjandoli korzo, po koncertnih točkah ples v velikem gostilniškem salonu. Društvene članice nastopijo v narodni noši. Čisti dobiček veselice je namenjen v podporo bolnim društvenim članom. Za obilni obisk se najuljudnejše priporoča odbor.

V nedeljo, 22. julija priredi »Pazniško in delavsko podporno društvo« veliko veselico, katere kakor nam je znano, se udeležijo »Slovensko delavsko podporno društvo« s pevci iz Celja, »Slovensko delavsko podporno društvo« iz Hrastnika, tudi upamo, da »Trboveljsko krščansko delavsko društvo« ne bo izostalo. Torej vsi dobro došli, na svidenje.

Idrija. (Strah za Tončikovo pamet.) Da se preveč ne ponovi bolezen v glavi našemu Tončiku, kajti trdnega zdravja na možganih še nima, se je videlo pri občinskih volitvah, moramo popraviti pomoto, katera se je vrinila v naš list z dne 13. julija, namreč pri volitvi občinskih svetovalcev je dobil Ipavec Anton, mesar, 15 glasov in tudi kakor zastopnik virilista občn. kosum. društva A. Kristan 14 glasov, torej je izvoljen tudi Tončiko občinskim svetovalcem. Pri volitvi v odbor III. razreda je pa pogorel, ker je dobil res cele tri glasove.

Promet »Kršč. gospod. društva« v mes. juniju je bil sledeči: Prejemki: Vplačani deleži 50 K, Pristopnine 6 K. Za prodano blago 9047 K 83 h., skupaj 9103 K 83 h. — Izdatki: Za blago 7.135 K 19 h, voznina 311 K 42 h, užitina 199 K 48 h, upravni stroški 134 K 66 h. V Ljudsko hranilnico vloženo 1000 K, razno 120 K 6 h, skupaj 8900 K 81 h. Torej prometa 18.004 kron 64 h. Med raznimi stroški je tudi ce-

mentiranje tlaka v kleti in drugo popravilo pri hiši.

Okno v svet.

Vabilo na XXI. redno veliko skupščino »Družbe sv. Cirila in Metoda« v Ljubljani, ki se vrši v Logatcu v četrtek, dne 2. avg. 1906. leta. Spored: I. Sv. maša ob pol 10. uri v župni cerkvi v Gorenjem Logatcu. II. Zborovanje ob pol 11. uri na vrtu ozir. v salonu hotela »Kramar« v Dolenjem Logatcu. 1. Prvomestnikov govor. 2. Tajnikovo poročilo. 3. Blagajnikovo poročilo. 4. Nadzorništva poročilo. 5. Volitev družbinega vodstva: a) 4 udov za upravnico dobo 3 let. b) 1 uda za upravnico dobo 2 let. c) 1 uda za upravnico dobo 1 leta. Po pravilih izstopijo letos nalednji udje družbinega vodstva: 1. Dr. Ivan Milan Hribar, 2. Ivan Murnik, 3. Dr. Ivan Svetina, 4. An-

drej Zamejic. Med letom sta izstopila 1. Iv-Hribar in 2. Anton Žlogar. 6. Volitev razsodništva (5 članov). 7. Volitev razsodništva (5 članov). — Pristavek. 1. Dne 2. avgusta odhod iz Ljubljane ob 5. uri 32 min. zjutraj. 2. Po prihodu v Logatec ob 6. uri 30 minut, od Trsta sem ob 8. uri 20 minut zajtrk v Gorenjem Logatcu pri g. županu Lenassiju. 3. Po zborovanju skupni obed v prostorih hotela »Kramar« v Dolenjem Logatcu ob 1. uri. Radi obeda se je udeležencem zglasiti do 31. julija v hotelu »Kramar«. Kuvert brez pijače stane 3 krone. 4. Po obedu razhod po Logatcu in okolici. Ob 5. uri vrtna veselica v hotelu »Kramar«. 5. Odhod iz Logatca proti Ljubljani ob 10. uri 27 minut zvečer. Prihod v Ljubljano ob 11. uri 25 minut. Proti Trstu odhod ob 6. uri 33 minut oz. ob 9. uri 27 minut.

Pošijatelju anonimnega pisma!

Pošten človek se podpiše pod svoje pismo. Obrekovalci, lumpje in pijanci z delirijem se tega ne upajo. Toraj, povej kdo si, da ti morem posvetiti, če ne smatram, da spadaš med falote, bodisi kdorkoli.

JOŽEF GOSTINČAR.

8 52—12

Kdor hoče res postrežen biti z

**dobrim, naravnim belim
in črnim vinom,**

naj se izvoli obrniti na staro znano in odlikovano
trgovino z vinom

Anton Ivanov Pečenko
v Gorici.

Postrežba točna in poštena. Cene zmerne.

Ne prezrite!

Delavci, trgovci pozor!

Slavnemu občinstvu uljudno priporočam svojo preurejeno

krojaško delavnico

v kateri izdelujem **moške obleke**, kakor tudi vsakovrstne **uniforme**, in vsa druga v to stroko spadajoča dela.

Delavcem v oddaljenih krajih drage volje postrežem z vzorci. Sprejemam tudi **že kupljeno blago v delo.**

Izdelujem vse po najnovejšem kroju točno in natančno po meri. Delo sprejemam v vsakem kroju in vsaki množini. Slav. konsumnim društvom in gospodom trgovcem priporočam posebni oddelek za izdelavo **konfekcij, oblek za prodajo, od najpraprostejše do najfinejše izvršitve.** Na zahtevo dam tem še bolj natančna pojasnila.

Svoji k svojim! Delavci, trgovci, podpirajte domačo tvrdko.

Za obilna naročila uljudno prosi

Matija Lazar
krojaški mojster v Kropi.

Cene brez konkurence!

Domača, poštena tvrdka!

Svoji k svojim!